

MINISTERSTWO
SPRAWIEDLIWOŚCI

www.ms.gov.pl

Departament Zawodów Prawniczych

Warszawa, dnia 4 marca 2021 r.

DZP-III.054.6.2021

Pan

Marek Nowak

W odpowiedzi na petycję z dnia 14 stycznia 2021 r. w sprawie dostępności orzecznictwa dyscyplinarnego prawników, Departament Zawodów Prawniczych uprzejmie przedstawia, co następuje.

W pierwszej kolejności należy wskazać, że zgodnie z art. 42 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. z 1997 r., Nr 78, poz. 483 z późn. zm.) każdego uważa się za niewinnego, dopóki jego wina nie zostanie stwierdzona prawomocnym wyrokiem sądu. Przepis ten ustanawia domniemanie prawne, które może zostać obalone prawomocnym wyrokiem sądu stwierdzającym winę. Adresatem tego domniemania są nie tylko wszystkie organy władzy publicznej (zob. wyrok TK z dnia 16 maja 2000 r., sygn. P1/99, oraz wyrok TK z dnia 27 lutego 2001 r., sygn. akt K 22/00), ale również wszystkie jednostki i przedstawiciele mediów. Odnosi się ono do każdego, a zatem nie tylko do osoby podejrzanej czy już oskarżonej, ale również osoby, co do której istnieje jedynie podejrzenie popełnienia przez nią czynu zabronionego. Domniemanie niewinności działa we wszystkich postępowaniach, w których podstawą odpowiedzialności jest wina.

W tym stanie rzeczy sformułowany postulat objęcia publicznym rejestrem orzeczeń dyscyplinarnych, które nie stały się jeszcze prawomocne jest bezzasadny. Jego uwzględnienie prowadziłoby bowiem do naruszenia podstawowej gwarancji konstytucyjnej, jaką jest zasada domniemania niewinności.

Odnosząc się do pozostałej części petycji trzeba wyjaśnić, że art. 17 ust. 1 Konstytucji dopuszcza tworzenie w drodze ustawy samorządów zawodowych, reprezentujących osoby

wykonujące zawody zaufania publicznego i sprawujących pieczę nad należyтым wykonywaniem tych zawodów w granicach interesu publicznego i dla jego ochrony.

Jak wyjaśnił to Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 22 maja 2001 r., sygn. akt K 37/00, o ile reprezentowanie to funkcja skierowana na zewnątrz, o tyle sprawowanie pieczy odnosi się przede wszystkim do wewnętrznej sfery funkcjonowania samorządu zawodowego. Sprawowanie pieczy dotyczy wyłącznie członków danej korporacji. Polega ono na sformułowaniu zasad wykonywania zawodu, w tym wskazanych powyżej zasad deontycznych, oraz sformułowaniu kompetencji organów samorządu pozwalających na ocenę przestrzegania zasad oraz dokonywanie takich ocen w praktyce. Obowiązek sprawowania pieczy stanowi konstytucyjną podstawę odpowiedzialności dyscyplinarnej członków korporacji przed jej organami. Elementem pieczy jest sądownictwo dyscyplinarne sprawowane przez organy samorządu (por. wyrok NSA z dnia 30 stycznia 2018 r., sygn. akt I.OSK 1449/16).

Trzeba przy tym podkreślić, że sprawowanie pieczy ma być dokonywane w granicach interesu publicznego. Oznacza to konieczność jednoznacznego sformułowania kryteriów, w oparciu o które ma być dokonywana ocena należytego wykonywania zawodu (zob. postanowienie TK z dnia 22 października 2003 r., sygn. akt P 21/02). Interes publiczny, o którym mowa w art. 17 ust. 1 Konstytucji, polega przede wszystkim na prawidłowym zaspokajaniu potrzeb osób korzystających z usług członków samorządu zawodowego. Warunkiem koniecznym zagwarantowania prawidłowości zaspokajania tych potrzeb jest należyta ochrona zawodów zaufania publicznego. Jest ona obowiązkiem wszystkich organów władzy publicznej oraz organów samorządu zawodowego. Ochrona ta powinna uwzględniać prawa osób wykonujących zawody zaufania publicznego oraz osób korzystających z ich usług. Ochrona może być zróżnicowana ze względu na specyfikę danego zawodu. Ochrona samorządu zawodowego nie wyklucza sprawowania nadzoru nad nim przez organy państwa. Nadzór ten powinien mieć jednoznacznie sformułowane podstawy ustawowe i nie może nadmiernie ograniczać zasady pomocniczości (tak Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 1 grudnia 2009 r., sygn. akt K 4/08).

Cytowany przepis, w wyżej przedstawionym rozumieniu, stanowi podstawę funkcjonowania samorządów zawodowych m.in. adwokatów i radców prawnych. Regulacje ich dotyczące zostały zawarte w ustawie z dnia 26 maja 1982 r. — Prawo o adwokaturze (Dz.U. z 2020 r. poz. 1651 z późn. zm.) oraz w ustawie z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (Dz.U. z 2020 r., poz. 75 z późn. zm.).

Przepisy wymienionych ustaw, uwzględniając wytyczne sformułowane w orzecznictwie m.in. Trybunału Konstytucyjnego, przewidują ograniczoną dostępność orzecznictwa dyscyplinarnego w indywidualnych sprawach adwokatów i radców prawnych,

Zgodnie z art. 95§ ust. 1 ustawy – Prawo o adwokaturze sąd dyscyplinarny niezwłocznie przesyła odpis prawomocnego orzeczenia właściwej okręgowej radzie adwokackiej, Ministrowi Sprawiedliwości i Naczelnej Radzie Adwokackiej. Stosownie do ust. 2 tego przepisu, odpis prawomocnego orzeczenia o ukaraniu dyscyplinarnym i tymczasowym zawieszeniu w czynnościach zawodowych dołącza się do akt osobowych. Natomiast w przypadku tymczasowego zawieszenia w czynnościach zawodowych oraz wymierzenia kary dyscyplinarnej zawieszenia w czynnościach zawodowych i wydalenia z adwokatury zawiadamia się:

1) sądy,

2) prokuratury,

3) właściwe ze względu na charakter prowadzonych przez danego adwokata spraw organy administracji rządowej i samorządu terytorialnego

- w okręgu izby adwokackiej, w której adwokat albo aplikant adwokacki jest wpisany na listę, a w sprawie adwokata wykonującego zawód radcy prawnego - radę okręgowej izby radców prawnych (art. 95§ ust. 3 ustawy – Prawo o adwokaturze).

Usunięcie wzmianki o ukaraniu dyscyplinarnym, jak stanowi art. 95§ ust. 4 ustawy – Prawo o adwokaturze następuje z urzędu po upływie:

1) 3 lat od dnia uprawomocnienia się orzeczenia dyscyplinarnego orzekającego karę upomnienia, karę nagany lub karę pieniężną,

2) 5 lat od odbycia kary zawieszenia w czynnościach zawodowych,

3) 15 lat w stosunku do adwokata albo 7 lat i 6 miesięcy w stosunku do aplikanta adwokackiego od dnia uprawomocnienia się orzeczenia dyscyplinarnego orzekającego karę wydalenia z adwokatury

- jeżeli adwokat lub aplikant adwokacki nie zostanie w tym czasie ukarany lub nie zostanie wszczęte przeciwko niemu postępowanie dyscyplinarne. Z chwilą zatarcia kary dyscyplinarnej dziekan okręgowej rady adwokackiej zarządza wykreślenie wzmianki o ukaraniu dyscyplinarnym oraz usunięcie z akt osobowych dokumentów dotyczących ukarania (art. 95§ ust. 6 ustawy – Prawo o adwokaturze).

Analogiczne rozwiązania, odnoszące się do postępowań dyscyplinarnych toczących się przeciwko radcom prawnym, zostały przewidziane w art. 71 ust. 1, 3, 4, 5 i 7 ustawy o radcach prawnych.

Przedstawione rozwiązania ustawowe zachowują konstytucyjną zasadę sprawowania pieczy nad wykonywaniem zawodu przez samorzady adwokatów i radców prawnych. Jednocześnie, poprzez nałożenie obowiązku doręczania każdego prawomocnego orzeczenia sądu dyscyplinarnego Ministrowi Sprawiedliwości zapewniają z poszanowaniem zasady pomocniczości wykonywanie nadzoru nad samorządami w tym zakresie. Ochrona osób korzystających z usług adwokatów i radców prawnych jest natomiast realizowana poprzez obowiązek informowania określonych ustawowo organów o środkach i karach dyscyplinarnych wiążących się z czasową bądź trwałą utratą uprawnień zawodowych. Dołączenie informacji o prawomocnym ukaraniu dyscyplinarnym do akt osobowych adwokata lub radcy prawnego pozwala zapoznać się z tymi informacjami wszystkim organom samorządów zawodowych, o ile zachodzi taka potrzeba.

Nie wydaje się przy tym wskazane upublicznianie danych o karalności dyscyplinarnej zindywidualizowanych osób wykonujących zawody adwokata i radcy prawnego. Tego rodzaju rozwiązanie ingerowałoby zbyt daleko w zakres sprawowanej pieczy, który jest chroniony konstytucyjnie, lecz również naruszałoby ochronę danych osobowych, jak również ochronę dóbr osobistych.

Należy przy tym podkreślić, zarówno adwokaci i radcowie prawni prowadząc sprawy swoich klientów nie odpowiadają za wynik postępowania, lecz zobowiązani są do zachowania najwyższej zawodowej staranności przy ich prowadzeniu. Jak wyjaśnił Sąd Apelacyjny w Łodzi w wyroku z dnia 9 lutego 2018 r., sygn. akt I ACa 795/17 celem działania pełnomocnika nie jest uzyskanie oczekiwanego przez stronę rezultatu, ale działanie z zachowaniem należytej staranności. O niedochowaniu przez pełnomocnika należytej staranności można mówić, gdy jego postępowanie w sprawie jest oczywiście sprzeczne z przepisami mającymi zastosowanie albo z powszechnie aprobowanymi poglądami doktryny lub ustalonym orzecznictwem, znanym przed podjęciem czynności.

W konsekwencji nawet znajomość uprzedniej karalności dyscyplinarnej nie zapewni klientowi gwarancji „wygrania” sprawy. Sama uprzednia karalność dyscyplinarna nie zmniejsza wymogu dochowania najwyższej staranności adwokata lub radcy prawnego przy prowadzeniu spraw. Nie można oczekiwać, że adwokatami lub radcami prawnymi będą osoby bez jakiegokolwiek skazy, czy też negatywnych okoliczności w dotychczasowej postawie. Takie podejście byłoby zbyt restrykcyjne (por. wyrok NSA z dnia 5 lutego 2008 r., sygn. II GSK 325/07).

Nie ma jednak przeszkód w udostępnianiu zanonimizowanych prawomocnych orzeczeń dyscyplinarnych. Pozwala to na ujednoczenie orzecznictwa dyscyplinarnego,

a także prewencyjnie oddziałuje na kształtowanie postaw i zachowań osób wykonujących zawody adwokata lub radcy prawnego. Jako przykład trzeba wskazać uruchomione przez Naczelną Radę Adwokacką oraz Krajową Izbę Radców Prawnych portale internetowe orzecznictwa dyscyplinarnego, które są dostępne pod adresami wsd.adwokatura.pl oraz wsd.kirp.pl.

Na portalach publikowane są orzeczenia dyscyplinarne, orzeczenia Sądu Najwyższego dotyczące przedstawicieli zawodów zaufania publicznego, a także związane z tą tematyką stanowiska innych organów. Każde orzeczenie zamieszczane na portalach internetowych jest uprzednio zanonimizowane. Uniemożliwia to identyfikację stron postępowania dyscyplinarnego i służy zachowaniu wszelkich wymogów normatywnych m.in. co do ochrony dóbr osobistych i danych osobowych.

Nie mniej jednak dzięki omawianym portalom można uzyskać dostęp do interesujących użytkowników treści. W konsekwencji służącą one również kontroli społecznej pracy sądów dyscyplinarnych, która do tej pory nie była możliwa na tak dużą skalę.

Mając na względzie powyższe, zdaniem Departamentu Zawodów Prawniczych, brak jest aktualnie uzasadnionych przesłanek uzasadniających publikowanie niezaanimowanych orzeczeń sądów dyscyplinarnych, bądź tworzenie publicznego rejestru karalności dyscyplinarnej osób wykonujących zawody adwokata i radcy prawnego.

ZASTĘPCA DYREKTORA
Departamentu Zawodów Prawniczych

Karol Dalek
sędzia